

Лекція №8: СУЧАСНИЙ ТРЕНЕР В ПЕДАГОГІЧНІЙ СИСТЕМІ

План

1. Вимоги до педагогічної діяльності сучасного тренера.
2. Функції тренера.
3. Рольові позиції тренера.

Професія тренера – це, перш за все, покликання, яке визначається добрим відношенням і любов'ю до учнів, бажанням навчати і виховувати їх в дусі моральної чистоти, фізичної і спортивної досконалості.

Щоб зрозуміти психологічні особливості спортивної діяльності, необхідно розібратись в характері одного з найважливіших її факторів – особливості тренера.

Сучасний тренер – це людина високих моральних якостей, чуткий та уважний. Спортивна діяльність в силу своєї специфіки породжує особливі форми відносин: солідарність, колективну і особисту відповідальність, повагу, взаємодопомогу та ін. В умовах емоційного підйому, напруження сил спортсмену необхідно суворо контролювати свою поведінку, дотримуватись етичних норм. Такий самоконтроль можливий тільки при стійкій моральній платформі.

Позитивний моральний досвід у юного спортсмена повинен накоплюватись в процесі тренувань, змагань, в відносинах з товаришами по команді, тренерами, суддями.

Сучасний тренер – це людина високої загальної культури. Щоб вести за собою підлітків, необхідно користуватись їхньою прихильністю, жити їхніми думками, захопленнями. А на це здатний тільки тренер, який постійно підвищує свій культурний рівень.

Зрілість тренера визначається його здатністю ефективно організувати і оцінювати справжній стан справ, знаходити найбільш раціональні шляхи для вирішення поставлених завдань. Висококультурний тренер організовує педагогічний процес з певною перспективою, враховуючи нові дані психології та педагогіки, теорії і практики фізичного виховання.

Сучасний тренер –це людина, яка вміло організовує виховання юних спортсменів. В процесі виховної та навчально-тренувальної роботи він застосовує різноманітні засоби впливу. Головними засобами педагогічного впливу тренера в процесі навчання і виховання є слово, ясна, чітка і культурна мова, прийоми і елементи педагогічної техніки, різноманітні знання, навички і уміння, які він передає вихованням.

Слід враховувати, що один і той же засіб педагогічного впливу, навіть в однакових умовах, може впливати на юних спортсменів по різному. Успіх педагогічної праці та педагогічна майстерність тренера будуть висвітлюватись в умінні використовувати всі засоби впливу з урахуванням особливостей підлітка та умов, в яких протікає педагогічна праця.

Сучасний тренер – це людина, віддана спорту, цілеспрямована, схильна до сміливих пошуків і новаторства, проявляючий ентузіазм, вміння працювати перспективно.

Тренер повинен понад усе виховувати в собі вміння, терплячість, бажання працювати з спортсменами щоденно по декілька годин, не менше, а більше своїх учнів. Особливо важливо для дитячого тренера бути емоційним, але надзвичайно зібраним при виконанні кожної вправи.

Сучасний тренер – це людина, яка систематично враховує результати педагогічної праці, використовує педагогічні ідеї та методичні рекомендації в практичній діяльності, навчає юних спортсменів використовувати знання на практиці, уміло аналізує педагогічну ситуацію та вибирає найбільш ефективні засоби впливу на юних спортсменів.

Для вмілого використання передового досвіду тренеру необхідно вирішити ряд завдань: **По – перше**, передовий педагогічний досвід необхідно виявити.

Для цього мало знати його загальні ознаки – необхідно уміти відрізнити його від масової практики, мати точні докази того, що даний досвід є передовим. **По – друге**, передовий досвід необхідно вивчити, проаналізувати, узагальнити, для чого необхідно встановити його основні параметри. **По –**

третє, будь-яке явище не може бути вірно вивчене та обдумане, якщо воно взято ізольовано від навколишніх умов, поза зв'язком з іншими явищами.

Сучасний тренер – це людина, розвиваючий у юних спортсменів ініціативу і самостійність, навчаючий долати труднощі. При цьому тренер домагається, щоб його вихованці уміли: визначати ціль своєї спортивної роботи; розробляти план діяльності; організовувати обговорення цього плану в спортивній команді.

Складність вимог до діяльності тренера обумовлюється необхідністю розгляду його конкретних функцій. Тренеру доводиться вирішувати різноманітні завдання: організаційні, педагогічні, господарські, адміністративні.

Діяльність тренера є різновидністю педагогічної діяльності, він виконує загально педагогічні функції, але разом з тим специфічні виховні можливості дитячого спортивного колективу вимагає від тренера виконання ряду своєрідних функцій.

Перша функція передбачає, понад усе, вміння намітити перспективну ціль, якої зможе досягнути команда при оптимальній організації її діяльності, точно сформулювати завдання на більш короткий термін як в відношенні навчально – виховної діяльності всієї спортивної команди, так і в відношенні тих чи інших груп юних спортсменів і окремих вихованців.

Друга функція тренера – постановка колектива в позицію суб'єкта діяльності.

Тренер повинен уміти перетворювати педагогічні завдання в завдання самого дитячого колективу. Тільки при цій умові об'єкт виховання – спортивний колектив – стає суб'єктом виховання. Комплексний підхід до виховання характеризується переліком елементів, які сприяють оптимізації всього виховного процесу.

По – перше, не можливо в сучасних умовах досягти високих результатів виховання в дитячому спортивному колективі, не враховуючи економічних, соціальних, ідеологічних та інших факторів суспільного життя.

По – друге, необхідно піклуватись про всебічне укріплення єднання виховних зусиль спортивної команди та сім'ї школи, колектива фізичної культури та інших інституцій виховання.

По – третє, успішне вирішення виховних завдань тісним чином пов'язано з вивченням особливостей дитячого спортивного колективу, його психолого – педагогічних характеристик, потенційних можливостей.

По – четверте, важлива умова в організації життя та справ колективу – облік вікових та індивідуальних характеристик дітей як передумова диференційованого керівництва самодіяльністю юних спортсменів.

По - п'яте, виховним впливом слід обіймати усіх без виключення підлітків, призиваючи їх до активної творчої колективної діяльності.

Третя функція тренера – облік дієвих форм, методів, засобів виховання та корекція системи і послідовності використовуваних впливів за допомогою наукових методів аналізу. Знання методів педагогічного дослідження необхідно тренеру для дослідження об'єкту, процесу та результатів власної діяльності і оволодіння мистецтвом виховання.

Структура діяльності. Професійні функції тренера висвітлюються в компонентах його діяльності: проектувальному, конструктивному, організаційному, комунікативному та гностичному.

Проектувальний та конструктивний компоненти – це здібність тренера до передбачення та проектування життя спортивного колективу, а також власної діяльності та поведінки; розробка конкретних оздоровчих, освітніх, виховних завдань; встановлення об'єму та замісту видів спортивної діяльності.

Прямим проявом конструктивної діяльності є система планування навчально- виховної роботи.

Організаторський компонент – це здібність тренера встановлювати педагогічно доцільні відносини з юними спортсменами, їх батьками, школою. Чим легше він вступає в відносини та зв'язки з окремими дітьми і колективом, тим більше здібний розуміти, співчувати, співпереживати, чим більш точні його ідейно – моральні оцінки, тим вище виховна ефективність його праці.

Гностичний компонент діяльності тренера включає вивчення та аналіз:

- а) об'єкта діяльності, його стану, розвитку, усіх змін, які в ньому протікають;
- б) умов, засобів, форм і методів, за допомогою яких здійснюється;
- в) переваг і недоліків в розвитку особистості самого тренера, виконанні його обов'язків, педагогічних функцій з ціллю вироблення методики самоосвіти.

Рольові позиції тренера. Будь – яка діяльність в цілому та окремому своєму акті здійснюється в відповідності з роллю людини в даній системі відносин, **опосередкуючих** діяльність, з процедурами поведінки, які передбачаються цією роллю, - суспільною функцією людини в даній ситуації.

Тренер в системі виховних відносин виступає і як керівник юних спортсменів, як вчитель та вихователь, та як особистість, яка має власний світогляд, моральний **облік**, відповідні професійні якості. Він не тільки передає юним спортсменам спеціальні знання та вміння, формує відповідальне відношення до справи, але й показує власний приклад **сумлінного** відношення до своїх обов'язків, є прикладом високоморальної поведінки.

Існують основні рольові позиції, які визначають педагогічні закономірності в його діяльності.

Тренер – теоретик і практик А.С. Макаренко говорив, що учні вибачать своїм вчителям і суворість, і сухість, і навіть прискіпливість, але не вибачать поганого знання своєї справи.

Структуру знань тренера складають суспільно – політичні, психолого – педагогічні, медико – біологічні та спеціальні знання. Необхідні для тренера спеціальні знання – теорія і методика спортивного тренування. Але самі по собі знання ще не визначають педагогічну кваліфікацію. Тренер повинен вміти користуватись ними на практиці.

Тренер – психолог. Тренери – майстри в процесі виховання юних спортсменів виявляють комплекс їхніх психічних якостей та особливостей, від яких залежить засвоєння моральних принципів і норм поведінки, індивідуальні

виявлення цих якостей та особливостей; сприяють виробленню вірного психологічного відношення до зовнішніх факторів, які впливають на формування особистості та процес виховання. Вони розробляють моральну модель юного спортсмена, основними складовими якої є моральні якості та особливості.

В модель, окрім моральних якостей, включаються і спеціальні якості та риси, які в значній мірі впливають на спілкування та взаємовідносини з дітьми в процесі тренування та змагань (спортивна честь, стабільність поведінки, витримка в складних ситуаціях спортивної боротьби). Розумна діагностика цих особливостей є однією із вимог до здійснення процесу навчання та виховання юного спортсмена.

Тренер – організатор. Організаційна діяльність тренера є реалізацією на практиці його проектів, методичних планів і умовою більш цілеспрямованого та реального проектування власне педагогічних і функціональних завдань. Вирішення власне педагогічних завдань веде до зміни особистості юних спортсменів, їхньої спортивної умілості.

Мистецтво тренера – організатора пов'язане з умінням відбирати оптимальні побудження для конкретної спортивної команди, конкретної особистості. Організаційна діяльність тренера включає крім організації самого навчально – виховного процесу проведення багатьох інших заходів, без яких неможлива ефективна спортивна робота серед дітей і підлітків.